

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку комплексних державних програм стимулювання наукових досліджень оборонного спрямування та інтеграції українського освітнього простору до європейського.

Література:

1. Kotun, K., Banit, O., & Radomskyi, I. (2023). Educational challenges and innovations in higher pedagogical education in Ukraine: from the destructive consequences of war to effective blended learning. *UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century*, 2(8), 71-84. [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(8\).2023.71-84](https://doi.org/10.35387/ucj.2(8).2023.71-84).
2. Budanov, V., & Rodionov, V. (2023). Trends and problems of higher education in Ukraine in contemporary conditions. *Human Geography Journal*, 35, 37–51. <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2023-35-04>.
3. Bondarenko, H. (2022). Ukrainian Education in Wartime: Challenges and Problems. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series History*, (62), 142-159. <https://doi.org/10.26565/2220-7929-2022-62-06>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-546-7-15>

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЕТИКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Данкович Н. І.

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Національна академія Служби безпеки України
м. Київ, Україна*

Повномасштабна військова агресія Російської Федерації проти України створила не лише військово-політичний, а й глибокий цивілізаційний виклик для українського суспільства, зокрема в освітньо-науковій сфері. У цих умовах академічна доброчесність (АД) і етика наукових досліджень (ЕНД) набувають нового стратегічного змісту – від засобу внутрішнього контролю якості до складової інформаційної безпеки та національної стійкості [1].

Російсько-українська війна супроводжується потужними дезінформаційними потоками, що впливають на академічне середовище. Тому дотримання принципів доброчесності – це не лише вимога закону, а й форма етичного спротиву пропаганді. Як зазначає Хамітов [2], академічна доброчесність у воєнний час перетворюється на «етичну волю», що визначає моральні межі наукової діяльності.

Важливою віхою став документ Комітету з питань етики НАЗЯВО (2023), який рекомендує припинити або обмежити використання джерел

держави-агресора в наукових публікаціях [3]. Це засвідчує переорієнтацію української науки з парадигми «універсального нейтралітету» на етику безпеки, коли академічна відповідальність поєднується з національною свідомістю.

В умовах воєнного стану виникають нові виклики академічній доброчесності: дистанційне навчання, нерівний доступ до ресурсів, психологічна вразливість студентів і дослідників. Для збереження довіри до результатів наукової діяльності заклади вищої освіти мають переходити від реактивних заходів (виявлення плагіату) до проактивного виховання етичної культури – інтеграції етичних кейсів, міждисциплінарних завдань, прозорих механізмів перевірки [4; 5].

Війна також загострила гуманітарні та правові аспекти проведення досліджень. Принцип «Do No Harm» («Не нашкодь») стає ключовим підходом до роботи з даними про жертв, ветеранів та вимушено переміщених осіб [6]. У цьому контексті етика науки набуває гуманітарного виміру – вона не лише контролює процес, а й захищає гідність людини як носія наукової істини.

Таким чином, у воєнний час академічна доброчесність в Україні перетворюється на інституційно-моральний щит – чинник, що забезпечує міжнародну довіру, підтримує національну безпеку та формує основу для післявоєнного відновлення наукової спільноти.

Українська академічна доброчесність у воєнний час перетворилася з інституційного регулятора на стратегічний елемент інформаційної безпеки та національної стійкості. Вона поєднує три ключові вектори: безпековий – протидія дезінформації, фільтрація джерел держави-агресора; соціогуманітарний – захист вразливих груп і розвиток гуманітарної адвокації; методологічний – підвищення строгості досліджень і розвиток етики стійкості.

Література:

1. Харківська А., Прокопенко А. Етика наукових досліджень в умовах війни: академічна доброчесність у вищій освіті – 2024. – № 2(59). – С. 99–102. – DOI: 10.15330/obrii.59.2.99-102.
2. Хамітов Н. Академічна доброчесність як виклик, вимога і воля: контексти філософської антропології, етики й філософії освіти // Філософія освіти / Philosophy of Education. – 2023. – № 2. – С. 5–14. – URL: <https://philosopheducation.com> (дата звернення: 12.10.2025).
3. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Рекомендації Комітету з питань етики щодо припинення (обмеження) використання джерел інформації держави-агресора в наукових публікаціях : протокол № 36(46) від 30.11.2023 р. – Київ : НАЗЯВО, 2023. – 7 с. – URL: <https://naqa.gov.ua> (дата звернення: 12.10.2025).
4. Антонюк Н. А. Академічна доброчесність у вітчизняному просторі: виклики, підходи, практики // Збірник наукових праць

Луцького педагогічного коледжу. – 2022. – № 24. – С. 440–447. – URL: <https://lpc-dspace.org.ua> (дата звернення: 12.10.2025).

5. Куліш А. М., Литвиненко Т. В. Академічна доброчесність в Україні: місце в освітньому процесі та законодавче регулювання // Наукові записки. Серія: Право. – 2022. – № 12. – С. 258–265. – DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-258-265.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-546-7-16>

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ВІЙНИ: ВІДПОВІДІ НА ВИКЛИКИ ЧАСУ

Дрозд Т. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
декан факультету публічного управління,
соціальних та природничих наук
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»
м. Вінниця, Україна*

Повномасштабне вторгнення окупантів на територію України посилює ті виклики, які постали перед нашою країною ще з 2014 року. Це втрата відчуття безпеки, стабільності та перспективи, натомість – стан невизначеності, емоційного виснаження, погіршення здоров'я, для мільйонів українців – розлука з близькими, економічні складнощі, вимушене переселення, втрачені житло і робота.

За даними Звіту про внутрішнє переміщення населення в Україні, здійсненого Міжнародною організацією з міграції у 2024 році, серед стратегій подолання проблем зазвичай респондентами визначаються ті, що можуть закрити базові потреби: купівля більш дешевих продовольчих і непродовольчих товарів, зменшення витрат на продовольчі та непродовольчі товари, зменшення споживання комунальних послуг (води, електрики, газу тощо), витрати заощаджень [4]. Найменш популярними формами допомоги у розв'язанні проблем вважають можливості здобуття освіти та перекваліфікацію, опанування іншої спеціальності, за винятком ВПО, які потребують можливостей для заробітку [4].

Відтак, констатуємо той факт, що значення освіти в нашому суспільстві нині є недооціненим. Зауважимо, що ми маємо на увазі не формальну освіту, яка, звісно, створює умови для оволодіння базовими професійними компетентностями, але потребує значно більше часу та зусиль здобувача на опанування освітньої програми. Ми говоримо про важливість неформальної освіти, яка є гнучким інструментом особистісного й професійного розвитку, надає змогу людині оперативно